

anyagának elemzője, értelmezője is volt. A tanulmány az etimológiai kutatásokban felbukkanó rendszerszerű analógia vélelme ellen hoz cáfoló példákat, „egyáltalán nem magától értetődő ugyanis, hogy két azonos alakú, vagy azonos névrészt tartalmazó helynév azonos névadási motivációs jegynek az örökségét hordozza” (176). Tételét a *leány* és *asszony* közötti tartalmú egyes konkrét helynevek mögötti eltérő motivációk bemutatásával támasztja alá.

JUHÁSZ DEZSŐ tanulmányában (183–190) SZABÓ T. ATTILA gondolatai nyomán, melyek arra utalnak, hogy a nyelvelméletek felfedezésük után sokszor „eseménytelen” időszak vár, a nyelvelméletek tudományos vagy ismeretterjesztő célra való előkészítésének prezentációs szintjeit különíti el, és mutatja be a hozzájuk kapcsolódó feladatokat. Ezek a következők: 1. képi szint (képhűség, faksimile), 2. betűk szintje (betűhűség, transliteráció), 3–4. a hangzás szintje (hanghűség, fonetikai és fonológiai interpretáció), 5. morféma szintje (morfémahűség, tövek és toldalékok azonosítása), 6. lexéma szintje (lexémahűség, szavak értelmezése), 7. szintagmák és mondatok szintje (mondatszerkezeti hűség, morfológiai és lexikai modernizálással), 8. szemantikai-hermeneutikai szint (tartalmi, „üzenebeli hűség”). A szintek különbségeinek megvilágítását a HB. és az ÓMS. példái segítik.

TERBE ERIKÁNAK a kötetet záró írása (191–200) a misszilisek kutatástörténetének néhány mozzanatát emeli ki. A missziliseken a nyelvtudomány a történet- és irodalomtudománnyal „osztózik”, így szó esik a levéltári kategorizációról, az irodalmi igényű és funkcionális levelek közti szerkezeti különbségekről és utóbbiak formuláiról, valamint a nyelvi vizsgálat számára fontos kérdéskörökről, mint a levelekben megőrződött beszélt nyelvi nyomok, a levélírási készség elsajátítása, íródeák szerepe, fej és kéz viszonya, a török–magyar levelek összevetési lehetőségei, valamint a forrásközlési elvek összehangolása.

P. KOCSIS RÉKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Nyomárkay István alelnök köszöntése 80. születésnapja alkalmából*

A Magyar Nyelvtudományi Társaság immár 113 éves történetében a szlavisztika hazai művelői mindig fontos szerepet játszottak. Ez természetes. Hiszen a magyarságnak a szlávssággal, a magyar nyelvnek szláv nyelvekkel való intenzív kapcsolata magától értetődővé tette a hazai szlavisztika kiemelt fontosságát. BENKŐ LORÁND, néhai elnökünk szavai vezető szlavistáinkra is érvényesek: más nyelvek specialistáinak is „igen határozott volt a magyar nyelv felé forduló figyelme, azaz többé-kevésbé [ők is] hungarológus nyelvészek is voltak” (1991: 3). Ez a legnyilvánvalóbb módon a szláv–magyar nyelvi kapcsolatok, tehát a jövevényszó-kutatás területén mutatkozott meg. Mindebből automatikusan következik,

* Elhangzott 2017. április 7-én a Modern Filológiai Társaság és a Magyar Nyelvtudományi Társaság együttes ünnepi ülésén Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Konferenciatermében.

hogy a Magyar Nyelvtudományi Társaság életében is mindig jelentős szerepe volt a magyarországi szlavistáknak. Mindig kerültek ki közülük vezető társasági tisztségviselők. Elnök volt például Kniezsa István, alelnök Melich János, Kniezsa István, Hadrovics László, jelenleg pedig Nyomárkay István az. A közgyűlési előadók között is gyakran találkozhatunk szlavisták neveivel, például a következőkkel: Melich János, Kniezsa István, Hadrovics László, Kiss Lajos, Király Péter, Nyomárkay István, Bańcerowski Janusz, Péter Mihály, Zoltán András (minderre lásd SZATHMÁRI 2015: 207–211). Természetes az is, hogy a Magyar Tudományos Akadémiának csak átmenetileg nem volt akadémikus tagja, amióta – elsőként – Asbóth Oszkár 1892-ben az Akadémia levelező tagja lett. Őt a következők követték: Melich János, Kniezsa István, Hadrovics László, Kiss Lajos és Nyomárkay István.

Nyomárkay István a magyarországi szlavisztikának Hadrovics László után külföldön és itthon is a legismertebb képviselője, aki – összhangban az imént mondottakkal – a Magyar Nyelvtudományi Társaságban több tisztséget is viselt. Volt ellenőr, tisztújító bizottsági elnök és az Idegen Nyelvi Szakosztály elnöke is. Régi választmányi tagnak számít, s immár 12 esztendeje alelnök. Az ő feladata az elnökségben a magyarországi nem magyar és nem finnugor nyelvtudományoknak a társaság vezetőségében való képviselete és a külföldi kapcsolatok elősegítése.

Nyomárkay István szlavisztikai megbecsültségét jól mutatja, hogy a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia is tagjává választotta, hogy elnyerte a Horvát Köztársaság Hajnalcillag Rendjét, hogy Hadrovics László után második magyar szlavistaként őt tüntették ki a Vatroslav Jagić-emlékéremmel. 2000 óta ő a *Studia Slavica Hungarica* felelős szerkesztője, a zágrábi és eszéki egyetem díszdoktora. RADOSLAV KATIČIĆ a budapesti szlavisztikai iskola szellemi összetartásának jelét abban látja, hogy NYOMÁRKAY ISTVÁN kiteljesítette a burgenlandi nyelv Hadrovicstól irányított vizsgálatát azzal, hogy kiadta a burgenlandi horvát nyelvtörténeti szótárt. NYOMÁRKAY ISTVÁN munkásságának talán legszebb szakmai elismerése is tőle származik, s magyar fordításban így szól: Nyomárkay István a magyar szlavisztikának abba a gazdag és tiszteletre méltó hagyományába nőtt bele, mely példamutató módon volt képes a középső Duna-régió specifikus nyelvi és kulturális közegéhez és a honi földhöz való elkötelezettséget egyesíteni a világszínvonalú kutatással. Hozzáfűzte azt is, hogy a délszláv nyelvújítás és a terminológiafejlesztés kérdéseit német és magyar összefüggéseiben vizsgálva: „ezen a területen lépten-nyomon újat és fontosat fedez fel” (KATIČIĆ 1997: 123). Hasonlóképpen az elismerés hangján szól NYOMÁRKAY ISTVÁN munkásságáról az ismert osztrák szlavista, GERHARD NEWEKLOWSKY (2017: 16–19).

10 évvel ezelőtt, amikor a Magyar Nyelvtudományi Társaság nevében BAŃCZEROWSKI JANUSZ akkori szakosztályelnök köszöntötte az akkor 70 éves Nyomárkay Istvánt, az ünnepeltet egyebek mellett azért dicsérte, hogy a hazai szlavisztika nagyjai (Asbóth Oszkár, Melich János, Kniezsa István, Hadrovics László) emlékének ápolását és munkásságuk szélesebb körben való megismertetését is feladatának tekinti (BAŃCZEROWSKI 2007: 380). Ezt annak tudatában tette és teszi, hogy nemcsak az fontos, vannak-e eleinknek méltánylandó érdemeik – persze, hogy vannak –, hanem fontos az is, hogy vannak-e, lesznek-e értékeiknek megbecsülői. Ennek a szemléletnek meggyőződéses követője ma is Nyomárkay István, ezért tartja szükségesnek a tudománytörténet művelését.

A tudományt emberek művelik. S az életben nemcsak tudomány van a tudós emberek számára sem. Hétköznapi feladatok, örömeik és bánatok egyaránt közös osztályrésze a tudománnyal foglalkozóknak is. S az idő múltával bizony nem annyira megvalósítandó új

terveken töri a fejét a kutató, hanem egyebek mellett azon elmélkedik, mi a reálisan megvalósítható a korábbi tervekől a – ki tudja, milyen hosszú – hátralévő időben. A 90. zsolttár 10. versének első fele a Vízolyi Biblia 1590-es kiadása szerint „Az mi eztendeinknek napiai hetuen eztendő, vagy mennél fellyeb nyóltzuan eztendő”. S bár az átlagéletkor a zsolttáros idejéhez képest számottevően megnőtt, s Pais Dezső az ifjúkor legfelső határának nevezte, a 80 év akkor is igencsak tiszteletre méltó kor. Ha korábban nem tennék szert a tapasztalatra, a 80 év bizonyosan meghozza azt a felismerést, amit KIRKEGAARD úgy fogalmazott meg: az életet az ember csak hátrafelé nézve érti meg, lépni azonban neki is előre kell. Ezt a dilemmát feloldani senkinek sem könnyű. Azt kívánom a Magyar Nyelvtudományi Társaság képviselőjében, sikerüljön Alelnök úrnak ezt a mélységesen emberi dilemmát lehetőség szerint minél inkább harmóniában feloldani. És kérem, legyen továbbra is lankadatlan a Magyar Nyelvtudományi Társaság támogatásában. Éspedig még hosszú éveken át. Ehhez kívánok erőt, egészséget, s alkotó kedvet is.

Alelnök Úr! Isten éltesen sokáig!

Hivatkozott irodalom

- BAŃCZEROWSKI JANUSZ 2007. Nyomárkay István 70 éves. *Magyar Nyelv* 2007: 378–380.
- BENKŐ LORÁND, 1991. A „budapesti iskolá”-ról. *Magyar Nyelv* 87: 1–14.
- KATIČIĆ, RADOSLAV 1997. Bilješka o polemici Primoža Trubara s Pavlom Skalićem. In: Hungaro-Slavica 1997. Studia in honorem Stephani Nyomárkay (...) Red. JANUSZ BAŃCZEROWSKI. ELTE Szláv Tanszékcsoport, Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 123–132.
- NEWEKLOWSKY, GERHARD 2017. *Világkép és etimológia. Írások Nyomárkay István 80. születésnapjára*. Szerk. NYOMÁRKAY ISTVÁN – PAPP ANDREA. Modern Filológiai Társaság, Budapest. 16–19.
- NYOMÁRKAY ISTVÁN 1996. *Sprachhistorisches Wörterbuch des Burgenlandkroatischen*. Akadémiai Kiadó – Wissenschaftliches Institut der Burgenländischen Kroaten, Budapest–Eisenstadt.
- SZATHMÁRI ISTVÁN 2015. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság története (1904–2005)*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Tinta Könyvkiadó, Budapest.

KISS JENŐ

Eötvös Loránd Tudományegyetem

NYELVTÖRTÉNETI ADATOK

Szótörténeti adatok és kommentárok a Margit-legendából

3. rész*

(el)ragadtatik (ragad) ’extázisba, révületbe esik’ 1517 (vö. TESz. *ragad* 12. jelentés: [főként *el-* ik.-vel] ’extázisba, révületbe, tetszhalálba ejt; verzüicken’; EWUng. ’ua.’:

* Lásd Magyar Nyelv 113. 2017: 120–126. DOI: 10.18349/MagyarNyelv.2017.1.120. – A szerzők megköszönik Szentgyörgyi Rudolf értékes lektori véleményét.